SJIF Impact Factor : 8.33
ISSN 2230-7745

समाजशास्त्र संशोधन पत्रिका

वर्ष-४० / अंक-२८ / एप्रिल, २०२३

३२ वें राष्ट्रीय अधिवेशन विशेषांक

संपादक
डॉ. राहुल भगत

कार्यकारी संपादक
डॉ. अर्जुन जाधव

मराठी समाजशास्त्र परिषदेचे मुखपत्र

Scanned with CamScanner

COVID-19 लॉकडाऊनचा भारतीय महिलाच्यावर झालेल्या सायबर हिंसाचाराचा समाजशास्त्रीय अभ्यास.

1.0.0: प्रस्तावना.

*प्रा. राजेंद्र पुंडलिक पवार

समाजशास्त्र हे एक तार्किक विज्ञान आहे, जे मानवी समाजाचा अभ्यास करते तसेच जागतिक समुदायातील नवीन प्रवाह आणि लहरी शोधते. लोकांचा समाजावर कसा परिणाम होतो आणि समाज लोकांवर कसा प्रभाव टाकतो याचा अभ्यास करण्यावर समाजशास्त्र लक्ष केंद्रित करते. २१ व्या शतकात संगणक आणि इंटरनेट तंत्रज्ञान मानवी जीवनाचा अविभाज्य भाग बनले आहे. संगणक तंत्रज्ञानामुळे इंटरनेट संस्कृती उदयास आली आणि विकसित झाली. इंटरनेट संस्कृतीने जागतिक मानवी जीवनाच्या राजकीय, आर्थिक, शैक्षणिक आणि सामाजिक-सांस्कृतिक सीमा ओलांडल्या आहेत. संगणक आणि इंटरनेट तंत्रज्ञानाने जगाला एका लहानशा जागतिक खेड्यात बदलले आहे. जगातील अनेक देश मार्च 2020 पासून लॉकडाऊनच्या स्थितीत आहेत आणि कोविड-19 या महामारीचा प्रसार रोखण्यासाठी कठोर नियमांचे पालन करत होते . साथीच्या रोगाचा आणि त्यानंतरच्या लॉकडाऊनचा राष्ट्र, वर्ग, जात, वंश, वंश, धर्म, वय आणि लिंग या सर्वांवर परिणाम झाला होता. WHO ने संसर्गापासून स्वतःचे संरक्षण करण्यासाठी सर्वोत्तम उपाय म्हणून 'घरी रहा, सुरक्षित रहा' हा मंत्र घोषित केला होता. परंतु कोविड-19 चा व्यक्तीच्या व्यक्तिगत आणि मानसिक व सामाजिक जीवनावर खूप गंभीर परिणाम झाले. विशेषतः स्त्रियांच्या कौटुंबिक, शारीरिक, मानसिक आणि सामाजिक जीवनावर खूप गंभीर परिणाम झाले. कोविड-19 ने उन्माद चिंता, नैराश्य, तणाव, फोबिक वर्तन यासारख्या मनोसामाजिक समस्यांना जन्म दिला.(दुबे- 2020).[1] तथापि, जगभरातील स्त्रियांना त्यांच्या पार्श्वभूमीची पर्वा न करता प्रभावित झालेल्या समस्यांपैकी एक म्हणजे - सायबर हिंसाचार (CV)विशेषतः स्त्रियांच्या कौटुंबिक, शारीरिक, मानसिक आणि सामाजिक जीवनावर लॉकडाऊनचा आणि आणि कोविड-19 चा खूप गंभीर परिणाम झाला, लॉकडाऊन मुळे पुरुष घरीच असल्याने गृहिणी स्त्रियांच्या शारीरिक आणि मानसिक अत्याचारात वाढ झाली. नोकरी करणारे स्त्रिया सतत ऑनलाईन राहिल्याने सायबर गुन्हेगारांच्या त्या भक्ष्य ठरल्या. ऑनलाइन शिक्षण प्रणालीमुळे कॉलेज तरुणी आणि मुली या मोठ्या प्रमाणात सायबर हिंसाचाराच्या बळी ठरल्या. खरं तर, कोविड-19 मध्ये भारत महिलांसाठी सर्वात धोकादायक देश ठरला आहे. या अभ्यासात जानेवारी 2018 ते मे 2020 या कालावधीत राष्ट्रीय महिला आयोग (NCW), राष्ट्रीय गुन्हे अन्वेषण विभाग **(NCRB)** अहवाल कडून प्राप्त झालेल्या माहितीचे विश्लेषण केले आहे.

राष्ट्रीय महिला आयोग (NCW), राष्ट्रीय गुन्हे अन्वेषण विभाग (NCRB) अहवाल कडून प्राप्त झालेल्या अहवालातून सायबर समाजाचे एक अत्यंत भीषण वास्तव समोर आले आहे. लॉकडाऊनच्या काळात सायबर हिंसाचाराच्या (CV) घटनांमध्ये झपाट्याने वाढ झाली आहे. घरी राहणे हा कोविड-19 पासून स्वतःचे रक्षण करण्याचा सर्वोत्तम मार्ग मानला जातो परंतु बऱ्याच भारतीय महिलांसाठी हा मार्ग सायबर हिसाचारास कारणीभूत ठरला आहे. (नटराजन- 2020) [2] भारतात साथीच्या आजारावर नियंत्रण ठेवण्यासाठी सरकारने लॉकडाऊन घोषित केल्यामुळे, महिलां आणि मुलींना ना सायबर गुन्हेगारांमुळे त्यांना अधिक धोका निर्माण झाला आहे 6 एप्रिल 2020 रोजी, UN सरचिटणीस अँटोनियो गुटेरेस यांनी ट्विट केले, COVID19 साठी लॉकडाऊन अंतर्गत असलेल्या अनेक महिलांना हिंसेचा सामना करावा लागतो आहे. फक्त समाजातच नव्हे तर त्यांच्या स्वतःच्या घरात त्या सायबर वा अन्य हिंसाचाराच्या

---

[1] Dubey, S. B. (2020). Psychosocial impact of COVID-19. Diabetes & metabolic syndrome, (5), 779-788.

[2] Natarajan, J. (2020, April 13). Women's safety during the lockdown. Retrieved from The Hindu: https://www.thehindu.com/opinion/op-ed/womens-safety-during- lockdown/article31324318.ece

Scanned with CamScanner